

EPSU odgovor

na savetodavni dokument za nacrt za socijalnu strategiju energetske zajednice

Ovaj odgovor je dat u ime EPSU, Evropske federacije sindikata javnih službi. Evropska federacija sindikata javnih službi (EPSU) je priznati socijalni partner na evropskom nivou i član Evropske konfederacije sindikata (ETUC).

Glavne tačke:

- Memorandum o razumevanju o socijalnim pitanjima će ostati osnova, koja obuhvata nacionalne društvene radne grupe, socijalne planove i socijalne forume, pri socijalnoj energetskoj strategiji. Obavezujući karakter ugovora treba učvrstiti a Sekretarijatu energetske zajednice obezdediti više mogućnosti za praćenje njegove realizacije. Savet ministara treba da ima rokove kao što je to urađeno u pogledu sa energetskog seta zakona EU.
- Obezdediti da regionalna energetska strategija i odabiranje projekata od interesa za Energetsku zajednicu budu podvrgnute regionalnoj demokratskoj kontroli da bi predstavljale protivtežu Savetu ministara. Pojačati kontrolu Evropskog parlamenta nad regionalnom strategijom. Konkretan način bi mogao biti da se uspostavi parlamentarna grupa Energetske zajednice sa članovima Evropskog parlamenta i članovima parlamenta iz zemalja Energetske zajednice. Preporučuje se da se oformi socio-ekonomski savet za energetiku koji će takođe doprineti demokratskoj kontroli nad regionalnom energetskom strategijom i njegovu realizaciju.
- Savet ministara se obavezuje na transparentnost i konsultacije sa građanskim društvom po pitanju regionalne energetske strategije. Veoma je važno da Energetska zajednica funkcioniše na konkretnim mehanizmima po pitanju takvih konsultacija koje su u skladu sa evropskim pravilima i Arhurskim sporazumom. Konsultacije bi trebalo da budu sveobuhvatne i da obuhvataju sve društvene aktere.
- Zadržati osnovnu infrastrukturu za industriju električne energije i gasa u društvenoj svojini.
- Nacionalne konsultacije u vezi sa socijalnom strategijom treba da nadgleda Sekretarijat za energetiku koji bi garantovao da su sindikati, poslodavci i druge društvene organizacije konsultovani.
- Elementi regionalne socialne strategije su:
 - a. Zaštita korisnika i razvoj strategije protiv siromaštva. Regulisane cene su najbolja zaštita za male korisnike i domaćinstva kod promenljivog tržišta. Regulatori bi trebali ovo da kontrolišu i da ima ulogu u savetovanju sindikata.
 - b. Regionalno tržište rada i socialni dijalog;
- c. Kriterijumi i konsultacije o projektima od interesa za Energetsku zajednicu. Transparentnost, društvene i ekološke obaveze, nadzor izbora i realizacija uz uključivanje predstavnika građanskog društva.
- Ove elemente treba držati zajedno u socijalnoj strategiji. Treba razmotriti stvaranje socioekonomskih saveta za energetiku na osnovu primera iz Slovenije.
- Socijalni dijalog za region na osnovu evropskog socijalnog dijaloga treba da promoviše Evropsku komisiju i Sekretarijat energetske zajednice. Ovaj socijalni dijalog bi omogućio poslodavcima i sindikatima, i gde je potrebno vladama, da usaglase osnovne stavove koji bi usmerili razvoj socijalne dimenzije u regionu.

Uvod

1. Konsultacije su rezultat diskusija koje su vođene na poslednjem (petom) Socijalnom forumu 10. i 11. oktobra 2012. Evropska federacija sindikata javnih službi je kritikovala nedostatak socijalne dimenzije u regionalnoj energetskoj strategiji u ime evropskih socijalnih partnera (Evropske federacije sindikata javnih službi/IndustriAll za sindikate i Euroelectric za poslodavce) gde je diskutovano o tome da regionalnu energetsку strategiju treba da prati socijalna mapa puta. Time bi se obuhvatio uticaj koji energetska strategija ima na radnike i građane (posebno na siromašne i ugrožene). Trebalo bi detaljno razraditi način na koji bi vlade delovale na (negativan) socijalni uticaj energetske strategije kako na nacionalnom tako i na regionalnom nivou. Pozdravili smo uključivanje predloga da se obave konsultacije o socijalnoj strategiji za Enegetsku zajednicu u zaključke sa Forumom. Ministri i Komisija su se nakon toga saglasili da se to uradi (Ministarski savet, oktobar 2012).
2. Evropska federacija sindikata javnih službi je diskutovala o tome da je Energetskoj zajednici potrebna socijalna potpora što je za rezultat imalo Memorandum o razumevanju o socijalnim aspektima Energetske zajednice, koji je potписан u oktobru 2008., u Beču. Evropska federacija sindikata javnih službi je učestvovala u procesu realizacije Memoranduma o razumevanju. Istorija našeg angažovanja se može pratiti na : www.epsu.org/r/239
3. Na osnovu našeg učešća i iskustva nas i drugih bilo bi korisno ako bi uz savetodavni dokument imali i :
 - Pregled onoga što je postignuto do sada kako na nivou država članica tako i na regionalnom nivou;
 - Analizu onoga što nije realizovano i zašto nije. To bi pomoglo u razvoju naredne faze u regionalnoj strategiji.
4. Što se tiče dostignuća, važno je da se istakne :
 - Redovni Socijalni forumi koji su omogućili sindikatima, poslodavcima, vladinim zvaničnicima, regulatorima i drugima da razmotre i razgovaraju o različitim pitanjima i donesu konstruktivne zaključke. To je još obezbedilo i platformu za razmenu iskustava i najbolju praksu od koje drugi mogu imati koristi.
 - To da je većina zemalja do sada oformila socijalne radne grupe i napravila socijalne planove koji obezbeđuju strukturu za razvoj socijalne strategije na nacionalnom nivou.
 - Fokus na socijalne aspekte energetske zajednice koji bi inače izostao ili bio slabiji.
5. Više kritički posmatramo :
 - Koliko je dugo trebalo mnogim zemljama da uspostavi socijalne radne grupe i napravi socijalne planove. Socijalni planovi nisu bili i još uvek nisu završeni i nisu proaktivni naročito u pogledu restrukturiranja sektora i ne bave se pitanjem kako da se otklone posledice koje su rezultat toga. Zaključci Socijalnog foruma su u više navrata bili veoma kritični.
 - Evropska federacija sindikata javnih službi smatra da je ovaj spor napredak rezultat nedostatka političke volje određenih vlada, kao i nedostatak pravnog okvira koji više obavezuje. Podsećamo da ugovorne strane imaju zakonsko pravo (ugovorne obaveze) u pogledu sprovođenja energetskog seta zakona EU, ali da to nije slučaj za obaveze koje proizilaze iz Memoranduma o razumevanju o socijalnim aspektima iako savetodavni dokument s pravom ističe da je jasna pravna referenca na Ugovoru o Energetskoj zajednici i obezbeđivanje da se socijalna pomoć razvija paralelno i jednako kao stub za ekonomski razvoj. I to je u skladu sa Ugovorom Evropske unije koja postavlja celokupne ciljeve ekonomskog i društvenog napretka.
 - Socijalne radne grupe nisu dobro radile u svim zemljama i u nekim zemljama su postojale neke neregularnosti. Sindikati su istakli da se u nekim slučajevima vlada nije aktivno angažovala sa sindikatima i da su ignorisali svoje položaje

(što je nešto drugačije dok se u dijalogu ne slažu jedni sa drugima, objašnjavaju zašto i traže zajednički stav)

• U vezi sa gore navedenim je da iako mi veoma cenimo posao koji je obavljen od strane zaposlenih u Sekretarijatu za energetiku i Evropskoj komisiji (Generalnom direktoratu za zaposljavanje, a naročito njenom odseku za socijalni dijalog) da pomognu u realizaciji Memoranduma o razumevanju i pronalaženju finansijskih sredstava za organizuju niza radionica koje se bave specifičnim pitanjima, naglašavamo ukupni nedostatak sredstava koji je bio namenjen Memorandumu o razumevanju kada se uporedi sa realizacijom energetskog seta zakona EU-a.

• Drugi aspekt koji smo naglasili jeste da socijalna dimenzija, a posebno aspekti koji se tiču radnika (restrukturiranje, obuka, socijalni dijalog o energetskoj politici) nije integriran u celokupan rad Generalnog direktorata za energetiku Evropske komisije i ministarsatva energetike. Kako se energetski set zakona EU-a zasniva na zakonskoj osnovi i ima stroge rokove koji moraju da se ispoštiju, ovo je stvorilo disparitet i utisak kod ugovorenih strana da je socijalna dimenzija manje važna.

6. Savetodavni dokument bi imao koristi od pregleda napretka ili nedostatka istog rešavanjem pitanja iz Memoranduma o razumevanju (vidi uokviren tekst ispod) i zašto je to bilo tako.

7. Često se diskutovalo o tome da postoje zakonske komplikacije jer se set socijalnih zakona EU primenjuju i na druge sektore, kao i da je više uopšten kada se uporedi sa energetskim setom zakona EU, izgleda da nisu načinjeni nikakvi napor da se razmotre načini na koje bi oni mogli da budu primenjeni na energetski sektor. Direktive o informisanju i savetovanju, uključujući i Direktive o evropskim radničkim savetima su po prirodi vezane za više sektora. Vlade, u konsultaciji i dogovoru sa socijalnim partnerima, mogli su da odluče da se ove direktive primenjuju u energetskom sektoru i da se njihovi osnovni principi poštuju. Kao što svi članovi Energetske zajednice imaju jasnu namenu da postanu članice Evropske unije i nekoliko zemalja imaju status kandidata onda ovo ne bi trebalo da predstavlja problem. To sprečava situaciju u kojoj domaće i druge kompanije mogu iskoristiti prednosti primene energetskog seta zakona EU koje obezbeđuju zajednički set zakona u okviru EU i Energetske zajednice, ali ne bi bili primenjivi u sličnim situacijama u oblasti socijalnih pitanja. EU i države Energetskih zajednica nastojale su da spreče ovaj disparitet preko Memoranduma o razumevanju.

Nije se uspelo u tome.

8. Memorandum o razumevanju o socijalnim pitanjima će da ostane osnova društvene strategije. Ovim su obuhvaćene nacionalne socijalne radne grupe, socijalni planovi i socijalni forum. Obavezujući karakter treba učvrstiti i Sekretarijatu Energetske zajednice treba obezbediti više sredstava za praćenje njegovog sprovođenja. Savet ministara bi trebao da ima rokove isto kao što se radi i sa energetskim setom zakona EU.

Memorandum o razumevanju – Pitanja

Memorandum o razumevanju obuhvata veliki broj važnih oblasti. Da se podsetimo :

Socijalni dijalog

Memorandum o razumevanju navodi "Potpisnici naglašavaju da rešavanje mogućih socijalnih uticaja Energetske zajednice zahteva efikasno upravljanje procesom koji obuhvata uključivanje i učešće raznih aktera, posebno socijalnih partnera na nacionalnom nivou. Dakle, oni prepoznaju potrebu za uključivanjem socijalnih partnera na svim odgovarajućim nivoima kroz promovisanje socijalnog dijaloga u vezi sa praćenjem sprovođenja Energetske zajednice i njenih efekata. To se posebno odnosi, ali ne samo na to, da otvaranje tržišta, povećava konkurenčiju i restrukturiranje. Dakle, svaki potpisnik treba da uvede efikasne mehanizme za informisanje i konsultovanje socijalnih partnera u vezi sa bilo kojim od ovih pitanja."

Komentar Evropske federacije sindikata javnih službi - Proces izrade regionalne energetske strategije nije pratio ovaj proces. On nije razmatran ni sa nacionalnim, ni sa Evropskim socijalnim partnerima. To ojačava naš stav da treba da se razvija strukturalni način kako bi se omogućilo da se obavljaju takve konsultacije .

Upravljanje promenama

Memorandum o razumevanju navodi: "Potpisnici napominju da Energetska zajednica i proces otvaranja tržišta električne energije i gasa nude nove ekonomski mogućnosti i mogućnosti zapošljavanja. Međutim, u isto vreme, to može dovesti do restrukturiranja i promena u preduzećima kao i zabrinutost zaposlenih, koja bi se prvenstveno odrazila na niskokvalifikovane i ugrožene grupe radnika ili na odredjene geografske oblasti. U cilju rešavanja kratkoročnih izazova tranzicije, posebna pažnja će biti posvećena predviđanju i upravljanju društvenim posledicama koje proizilaze iz primene Ugovora o osnivanju Energetske zajednice. Dakle, potpisnici treba da budu usmereni ka poboljšanju prilagodljivosti radnika posebno onih koji su niskokvalifikovani, i/ili starijih radnika, ulaganjem u ljudske resurse i doživotno učenje usmerenog na lokalne potrebe, podsticanje mobilnosti, podsticanje razvoja specifičnog zapošljavanja, obuke i podrške."

Komentar Evropske federacije sindikata javnih službi : Ukazali smo na značaj restrukturiranja i na značaj upravljanja promenama u nekoliko navrata na radionicama i

Socijalnom forumu. Konstatovano je da je ovo trebalo da bude deo socijalnih akcionih planova, a posebno ulaganja u obučavanja i obrazovanje. Veoma mali broj zemalja je predstavilo strategiju koja izgleda kao da obučava i obrazuje radnu snagu i da se bavi izazovima koji su ili trebalo da se pojave.

Evropski socijalni partneri su više puta skrenuli pažnju na naše programske alate za restrukturiranje¹. On je razvijen na osnovu primera sindikata i poslodavaca koji se bave izazovima koje je liberalizacija donela industriji. Taj programski alat je naglasio važnost socijalnog dijaloga i potrebu da se dugoročno sagledaju izazovi koje se dešavaju. To nije urađeno.

Socijalna dimenzija

- Memorandum o razumevanju definiše niz ključnih oblasti za koje se smatra da treba da budu deo socijalne dimenzije. On navodi da one trebaju da se razvijaju " u konsultaciji sa relevantnim socijalnim partnerima. "Ovaj pristup bi trebalo da uzme u obzir postojeće evropske socijalne pravne tekovine EU". Te oblasti su:
 - Osnovna radnička prava koja su u skladu sa Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda, Evropskom socijalnom poveljom, Poveljom Zajednice o osnovnim socijalnim pravima radnika i Poveljom EU o osnovnim pravima
 - Zakoni o radu - u odnosu na promociju poboljšanih uslova rada i životnog standarda;
 - Bezbednost i zdravlje na radu - u odnosu na poboljšanja u radnoj sredini u pogledu zdravlja i bezbednosti radnika u energetskom sektoru;
 - Jednake mogućnosti - sa fokusom na uvođenje, gde je neophodno, principa da muškarci i žene treba da dobiju jednak platu za isti rad

Rezultati i odgovarajuće aktivnosti treba sažeti u vidu planiranja društvenog delovanja da bi se rešila pitanja navedena u prethodnim odeljcima ovog Memoranduma. Socijalne planove treba sastaviti uz blisku saradnju socijalnih partnera.

Komentar Evropske federacije sindikata javnih službi : Ovaj deo implementacije Memoranduma o razumevanju je najviše razočarao. On je nedovoljno rešavan od strane članova Energetske zajednice. Nikakve smernice nisu predstavljene u pogledu toga kako će socijalni partneri i vlade poboljšati bilo koju od ovih stavki. Vlade su se fokusirale na zakonske mere (ponekad povezane sa implementacijom seta socijalnih zakona - što je važno), a ne na preuzimanje konkretnih koraka za rešavanje nejednakosti, poboljšanja zdravlja i bezbednosti ili sindikalnih prava na primer.

¹ <http://www.epsu.org/a/4761>

Demokratija

9. Pitanje koje je Evropska federacija sindikata javnih službi postavila Energetskoj zajednici je šta je uzrokovalo nedostatak demokratije. Jedva da postoji bilo kakva parlamentarna kontrola rada Energetskog sekretarijata, Stalne grupe na visokom nivou i Ministarskog saveta na nacionalnom ili EU (Evropski parlament) nivou. Ne postoje redovni izveštaji koji se dostavljaju Evropskom parlamentu koji se razmatraju u debatama. Demokratska kontrola ne postoji na regionalnom nivou. Ne postoje regionalni parlamenti energetike. Ovo nije rešeno u dokumentu za regionalnu strategiju energetike. Evropska federacija sindikata javnih službi ukazuje stoga da Energetska zajednica mora da osigura da je regionalna strategija i izbor projekata od interesa za Energetsku zajednicu i da je pod regionalnom demokratskom kontrolom, kao protivteža Ministarskom savetu. Pojačati kontrolu Evropskog parlamenta nad regionalnom strategijom. Konkretni način može da bude formiranje parlamentarne grupe Energetske zajednice sa članovima Evropskog parlamenta i poslanicima iz zemalja Energetske zajednice. Drugi predlog je da se oformi Socijalnoekonomski savet za energetiku između poslodavaca, sindikata i vlade.

10. Savet ministara (18. oktobar 2012)² obavezao se na transparentnost i konsultacije građanskog društva preko regionalne energetske strategije. Važno je da Energetska zajednica radi na konkretnim mehanizmima za takve konsultacije u skladu sa pravilima EU i Arhuskom konvencijom (o pristupu informacijama, učešću javnosti u donošenju odluka i dostupnosti pravosuđa kad je u pitanju životna sredina. Evropska federacija sindikata javnih službi napominje da konsultacije treba da budu sveobuhvatne i da uključuju sindikate, grupe za borbu protiv siromaštva (na primer, preko Evropske mreže za borbu protiv siromaštva), kao i ekoloških organizacija. Dok sindikati imaju posebnu ulogu u pogledu socijalne strategije, oni će takođe imati mišljenja o energetskoj strategiji.

Privatizacija

11. Evropska federacija sindikata javnih službi se zalagala za moratorijum na privatizaciju energetskih kompanija (električne energije i gasa), jer kako činjenice ukazuju otvaranje tržišta u isto vreme kad i privatizacija energetskih kompanija predstavlja vođenje sulude politike i za radnike i građane. Za radnike otvaranje tržišta ima negativan uticaj na rad i uslove rada, što je iskustvo zemalja Evropske unije. Samostalna istraživanja Evropske federacije sindikata javnih službi, kao i istraživanja koje je obavio ECOTEC-a u ime Evropske komisije su ovo naglasila. To je potkrepljeno i istraživanjima drugih³ U praksi privatizacija preduzeća, naročito u sektoru električne energije, u regionu nije značajno napredovala. Mi ovo pozdravljamo. U onim slučajevima gde je ima, problemi su se pojavili, kao što je to slučaj EVN u Makedoniji (mada su rešenja pronađena) ili može da dovede do obrnute situacije(vidi tekuću diskusiju o ulozi ČEZ-a u Albaniji). Za građane, privatizacija bi dovela do povećanja cena. Profesor energetike Stiv Tomas (Univerzitet u Griniču) kaže da treba osuditi izjave koje tvrde da sa privatizacijom cene opadaju⁴.

12. Energetska zajednica se ne slaže sa našim mišljenjem a takođe regionalna energetska strategija se zalaže za povlačenje države iz energetskog sektora u korist ostavljanja više (investicije, određivanje cena) tržištu. Smatramo da je ovo greška i tvrdimo da bi

² <http://www.energy-community.org/pls/portal/docs/1766216.PDF> (tačka 14 glasi: Savet ministara je usvojio strategiju Energetske zajednice i pozdravio interesovanje građanskog društva za izradu strategije Energetske zajednice, kako je prijavljeno od strane Predsedništva, EU i Sekretarijata. Ministri su naglasili važnost transparentnosti i saglasni su da predstavnici građanskog društva treba da budu na adekvatan način konsultovani u narednoj fazi rada)

³ Privatizacija javnih službi i uticaj na kvalitet, zaposlenost i produktivnost (PIQUE) - Finalni izveštaj 2009 <http://cordis.europa.eu/documents/documentlibrary/122489371EN6.pdf> Pogledati takođe istraživanja dostupna na www.psiru.org

⁴ <http://www.epsu.org/r/324> i uticaji konkurenčije u maloprodajni električne energije na male potrošače (2002) <http://www.psiru.org/reports/impact-small-consumers-retail-electricity-competition>

država i dalje trebala da ima važnu ulogu - ne samo kao regulatora, već i kao operatora i investitora u usluge. Scenarija regionalne energetske strategije naglašavaju ogromna potreba za investicijama kako bi se zadovoljila buduća potražnja. Ovo izgleda potpuno nerealno, uzimajući u obzir da će ove investicije dolaziti iz privatnog sektora. To dalje otvara pitanje da li su institucije dovoljno jake da se nose sa takvim privatnim operatorima. Električna energija i gas ostaju javne usluge bez kojih bi društva ne bi mogla da funkcionišu. Bez obzira koje su moguće prednosti konkurenčije, oni ne nadmašuju rizike neuspeha zbog konkurenčije. Liberalizacija električne energije podrazumeva takođe i slobodu da se ne ulaže ili "izađe" u potpunosti sa tržišta. To će značiti da će država morati da sastavlja te delove. Evropska federacija sindikata javnih službi ponavlja svoj zahtev da električnu energiju i gasnu infrastrukturu, kao što su mreže i proizvodnja (uključujući i obnovljive izvore energije) koje su u društvenom vlasništvu (državnom, regionalnom, lokalnom ili mešovitom). Posebno kad su u pitanju obnovljivi izvori energije, gde bi moglo da se razmotri da se na taj način promovišu lokalna društvene inicijative.

Konceptualna greška u regionalnoj energetskoj strategiji, kao i EU dizajna unutrašnjeg tržišta električne energije i gasa.

13. Regionalna energetska strategija zasnovana je na ideološkom uverenju i konceptualnoj grešci. Kao što je i nastojanje Evropske unije da stvori unutrašnje tržište električne energije i gasa. Postoji uverenje da će tržišta ostvariti veći broj uspešnih rezultata više i uspešnije nego što bi to učinila saradnja i javna politika. Ne postoje nikakvi dokazi da bi se to zaista dogodilo. Konceptualna greška je u tome da Komisija i sada Savet Ministara navode da bi idealna situacija bila jedino u punoj konkurenčiji i funkcionisanju tržišta. Nije definisano koja će biti krajnja faza, niti se uzima u obzir da je ekonomski koncept tržišta i konkurenčije teorijska konstrukcija kako bi se to lakše objasnilo. To ne predstavlja normalno stanje privrede. Isto tako i EU i regionalne greške proizilaze iz ovog.

Objašnjenje konceptualne greške od strane Džona Mejnarda Kejnza

Džon Majnard Kejn je 1920. godine ustanovio uslove ponude i potražnje pod kojima se konkurenčija ne pojavljuje. Ovo je izgleda u velikoj meri zaboravljeno. Kejn nastavlja dalje, u pokušaju da objasni kako ekonomisti kreću od pojednostavljanja pretpostavki do napuštanja stvarnih činjenica, dolazeći do zaključka da je realnost onaj model teorije koji oni uspostave.

"Lepota i jednostavnost takve teorije (konkurenčija dovodi do ekonomske efikasnosti) je toliko velika da je lako zaboraviti da ona ne proizilazi iz stvarnih činjenica, već iz nepotpunih hipoteza uvedenih zbog jednostavnosti. Pored ostalih primedbi koje će kasnije biti pomenute, zaključak da će pojedinci koji deluju samostalno za sopstvenu korist proizvoditi najveće bogatstvo, zavisi od brojnih nerealnih pretpostavki u smislu da procesi proizvodnje i potrošnje nisu nikako regularni, da postoji dovoljno predznanja o ponudi i potražnji, kao i da postoji adekvatna mogućnost za dobijanje ovakvog predviđanja. Ekonomisti uglavnom zadržavaju svoje argumenate za kasniju fazu, navodeći da komplikacije nastaju - (1) kada su efikasne jedinice proizvodnje veće od relativnih jedinica potrošnje, (2) kada su prisutni režijski troškovi ili zajednički troškovi, (3), kada unutrašnja privreda ima tendenciju ka zajedničkoj proizvodnji, (4) kada je dugo vremena potrebno za prilagođavanje, (5), kada neznanje preovladava nad znanjem, i (6), kada monopolii i kombinacije ometaju ravnopravnosti u pregovaranju - oni zadržavaju, tako reći, njihove analize na realne činjenice za neku kasniju fazu. Štaviše, mnogi od njih potvrđuju da pojednostavljena hipoteza neprecizno odgovara činjenici, zaključujući da ipak ne predstavlja ono što je "prirodno" i stoga idealno. Oni smatraju pojednostavljenu hipotezu kao zdravlje, i dalje komplikacije kao bolest." (Kejn, 1972)⁽¹⁾
Kejn, J.M. "Kraj lese-fera" Sabrana dela Džona Mejnarda Kejnsa, 9. Tom, Eseji o ubeđivanju, London, The Macmillan Press, 1972. godina

⁽¹⁾ Kejn, J.M. "Kraj lese-fera" Sabrana dela Džona Mejnarda Kejnsa, 9. Tom, Eseji o ubeđivanju, London, The Macmillan Press, 1972. godina

O socijalnim strategijama

14. Podsećamo da su "Ministri zabeležili informaciju o ishodu socijalnog foruma i pozdravili inicijativu Sekretarijata za razvoj socijalne strategije energetske zajednice. Pozvali su Sekretariat, u saradnji sa socijalnim partnerima, da pripremi nacrt socijalne strategije za diskusiju i njegovo eventualno usvajanje na sastanku Saveta Ministara 2013. godine nakon debate Stalne grupe na visokom nivou (PHLG)⁵.“ Evropska federacija sindikata javnih službi i naše sindikalne kolege će tražiti razgovor sa Eurelectric (poslodavaci) da razmotre mogućnosti davanja zajedničkog mišljenja.
15. Savetodavni dokument definiše mnoga pitanja na koja u najvećem broju slučajeva treba da daju odgovor nacionalni socijalni partneri i vlade. Mi ističemo da "izrada nacrtu zakona o socijalnoj strategiji treba da intenzivno uključi sve zainteresovane strane, uključujući i vlade, regulatorne vlasti, socijalne partnere, nevladine organizacije, kao i da budu u skladu sa članom 3. Memoranduma o socijalnim pitanjima". Zato pitamo Sekretariat za energetiku da potvrди da su vlade organizovale sveobuhvatne konsultacije.
16. Mi napominjemo da se mnoga pitanja ne bave društvenom dimenzijom energetske strategije u regionu. Iako će ova strategija imati efekte na nacionalnom nivou, takođe postoji i dimenzija na regionalne nivou. Regionalna strategija razmatra kakve će koristi imati region od ulaganja u energetiku putem jačanja regionalne saradnje. Ali ona ne daje sugestije i predloge u vezi sa socijalnom dimenzijom u regionu.
17. Evropska federacija sindikata javnih službi smatra da su delovi regionalne socijalne strategije sledeći :
 - a. Zaštita korisnika i razvoj strategije protiv siromaštva;
 - b. Regionalno tržište rada i socijalni dijalog;
 - c. Izbor i kriterijumi za projekte od interesa za energetsku zajednicu.
18. Savetodavni dokument sugeriše da diskusiji o obavezama vezanim za javne usluge i rešavanju pitanja nedostatka goriva/energije treba imati poseban pristup u odnosu na ostatak socijalne strategije. Mi se ne slažemo sa ovime i želimo da nastavimo dalje i da imamo sveobuhvatan pristup društvenoj dimenziji. Memorandum o razumevanju je omogućio dovoljno fleksibilnosti pri rešavanju određena pitanja kada je to potrebno.

Zaštita korisnika i razvoj strategije protiv siromaštva

19. Evropska federacija sindikata javnih službi je zabrinuta zbog jasne namere ministara da ukinu regulaciju cena uključujući regulaciju i za male korisnike. Podsećamo da je EU članicama bilo potrebno 17 godina da dodju do situacije da regulisane cena za male kupce mogu da se promene nakon formiranja zakonodavnih i institucionalnih mehanizama. I još uvek se nisu sve članice EU odrekle kontrole na regulisanja cena. Nedavna Informacija o uspostavljanju funkcionalnog unutrašnjeg tržišta električne energije⁶ ovo naglašava.
20. Ukipanje regulisanja cena treba posmatrati u kontekstu stavova DG za energetiku u energetskoj mapi puta do 2050 koji tvrdi da bi cene električne energije trebalo da rastu da bi pokrile pune cene troškova energije. Povećanje cena će imati uticaj na industrijske kupce i domaćinstva. Regionalna energetska strategija navodi da je povećanje cena neophodno za finansiranje investicija u infrastrukturu. Napominjemo da je finansiranje infrastrukture putem javnog duga može biti najjeftinija opcija umesto da se oslanja na finansiranje iz privatnog kapitala. To će omogućiti vlastima da obezbedi infrastrukturu na ciljani način, dok nije sigurno da će privatni investitori biti zainteresovani da investiraju, ili da investiraju u infrastrukturu koja je neophodna. Generalno investitori su trenutno oprezni prilikom ulaganja u energetke kompanije i zahtevaće previsoke premije na rizik/stope povraćaja. Investitori mogu biti dodatno zaplašeni ukoliko se nastavi priča o korupciji (viditi uokviren tekst Evropske federacije sindikata javnih službi i njihov stav o korupciji).

⁵ <http://www.energy-community.org/pls/portal/docs/1766216.PDF> (tačka 18)

⁶ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:52012DC0663:EN:NOT>

21. Preporučujemo da Energetska zajednica ne insistira na otvaranju tržišta za male kupce i domaćinstva. Najbolja zaštita za male kupce i domaćinstva su regulisane cene.
22. Slažemo se da članovi Energetske zajednice treba da definišu kakve će korisnici sa niskim primanjima imati koristi od podrške vlade kao i od programa za rešavanje energetske efikasnosti i izolacije za kuće. Takve mere su takođe predviđene u nedavno usvojenoj Direktivi za energetsku efikasnost. Ove mere bi trebalo da budu deo ukupnih strategija smanjenja nestašice goriva (ili energije) koje su deo napora koje zemalje ulaže da smanje siromaštvo u skladu sa EU ciljevima za smanjenje siromaštva. Sindikati (često na međusektorskom nivou) predstavljaju i štite interes korisnika (domaćinstva) i često su uključeni u određivanje cena s obzirom da sindikati predstavljaju širok spektar interesa radnika u industriji i uslugama kako javnih tako i privatnih, kako za njihove porodice tako i za zajednice. Ova uloga treba da bude ojačana u regulatornom ili nekom drugom relevantnom telu državnih organa.

Evropska federacija sindikata javnih službi u borbi protiv korupcije

(...) Snažno stanovište sindikata je da je korupcija pretnja demokratiji i stabilnosti, ona koči ekonomski rast, ona ograničava dostupnost i kvalitet javnih usluga i poverenje u zvaničnike i konačno degradira radnike u javnom sektoru. Korupcija ima različite oblike i operiše na različitim nivoima društva kako u javnom tako i u privatnom sektoru, a izgleda da uzima maha u velikom broju zemalja. Sindikati javnih usluga sami ne mogu da iskorene korupciju, ali postoji mnogo načina na koji oni mogu da doprinesu njenom sprečavanju i smanjenju preko EPSU politike koja obuhvata :

- transparentnost, dobro opremljenu administraciju, poštene procedure zapošljavanja u javnom sektoru, održivost socijalne podrške,
- bolje uslove rada i plate koje se zasnivaju na sindikalnim pravima, uključujući bolju informisanost, prava na konsultacije i pregovaranje.

Sindikati takođe igraju važnu ulogu u osuđivanju zloupotrebe moći koja zahteva pravnu zaštitu za one koji otkrivaju istinu.

Borba protiv korupcije takođe počiva na većem uključivanju građana u donošenju odluka u vezi sa državnim budžetom i ključnih odluka u javnim službama i javnoj politici. Poštovanje pravne države i implementacija sankcija, zajedno sa jakim pravilima za izbegavanje sukoba interesa između javnog i komercijalnog sektora, a koji su u vezi sa finansiranjem političkih stranaka takođe su od suštinskog značaja.

Privatizacija javnih dobara i usluga i labava pravila za javne nabavke su glavni problemi koji su bili i nastavljaju da budu predmet mnogih slučajeva korupcije. Često je naglašavano da se borba protiv korupcije sastoji u dobroj upotrebi novca poreskih obveznika koji treba da posluži opštem interesu a ne privatnom interesu nekolicine. U tom smislu, održivim javnim uslugama treba više nego ikad progresivni i pošten poreski režim a borba protiv utaje poreza treba da bude centralna stavka u borbi protiv korupcije.

www.epsu.org/a/8206

Regionalno tržište rada i socijalni dijalog

Dokument o Regionalnoj strategiji napominje da je veliki deo infrastrukture zastareo i u nekim situacijama veoma istrošen. Napominjemo da se očekuje i da će se značajan deo radne snage takođe penzionisati. I u istom trenutku države su se obavezale da će smanjiti emisiju gasova i da će razvijati obnovljive izvore energije. Ovo takođe može predstavljati problem u dostupnosti radnika, kao i nivoa obučenosti i stručnosti. Regionalna društvena strategija treba da uzme u obzir i :

- Praćenje trendova u zapošljavanju (izbalansiranost pri angažovanju različitih polova, perspektiva, mlađi/ stariji radnici ...) po sektorima u različitim zemljama i diskusija o tome kako na nacionalnom tako i na regionalnom nivou sa socijalnim partnerima;
- Razmotriti mogućnost zajedničkog razvoja veština i kvalifikacionog nivoa radnika za obnovljive izvore energije (u skladu sa direktivom o obnovljivim izvorima energije, npr.) i energetsku efikasnost u konsultaciji sa socijalnim partnerima. Mogu se uzeti u obzir i zajednički programi obuke.

- Evropski socijalni partneri su naglasili važnost rešavanja pitanja restrukturiranja, kao i demografskih promena i upravljanja starijim zaposlenim. Ponavljamo da nacionalni socijalni planovi rada treba da se bave ovim pitanjima.
- Razgovarati sa socijalnim partnerima koji koraci su potrebni za stvaranje tržišta rada za enkompanija, penzije, pravo na štrajk, itd.) u Energetskoj zajednici, i to bi verovatno trebalo početi od zemlja zapadnog Balkana. Jedna stvar koja pod hitno mora da se uradi je da se primeni EU set socijalnih zakona, posebno u oblasti informisanja i konsultacija na nacionalnom i evropskom nivou (Direktiva Evropskog radničkog saveta) kao i kolektivnih otpuštanja. Preporučujemo da Evropska komisija u tom cilju razmotri postizanje sektorskog sporazuma na regionalnom nivou između poslodavaca, sindikata i eventualno vlade.
- Većina zemalja će postati deo EU što će omogućiti slobodno kretanje radne snage. Sindikati neće doprineti otvaranju tržišta rada koji ima namenu da traži veću fleksibilnost i povećanje nesigurnosti kod radnika. Inače bi to stimulisalo socijalni damping, potkopavanje kolektivnih ugovora i povećanje nepouzdanih poslova.
- Regionalna energetska strategija se odnosi na prelazak na održiviji energetski sistem koji već postoji u EU i koji će takođe uticati na Energetsku zajednicu. Zemlje članice Energetske zajednice stoga treba da razvijaju politiku koja dozvoljava samo "tranziciju" kao što je definisano u Kankunskom sporazumu (UNFCCC)⁷ i koju su preuzeli evropski socijalni partneri, isto kao i Evropska komisija u svom Energetskom planu do 2050."Samo tranzicija" treba da bude jedan od vodećih principa regionalne socijalne strategije koja je povezana sa regionalnom strategijom energetike.
- Promocija nacionalno socio-ekonomskog saveta za energetiku po ugledu na Sloveniju u dogovoru poslodavaca, sindikata i vlade. (videti uokviren tekst) Ovo bi trebalo dodatno da omogući strukturiranu i kontinuiranu organizaciju socijalnog dijaloga koji se tiče energetskih kompanija.
- Preporučujemo da na osnovu socio-ekonomskih saveta za energetiku razmatramo formiranje socio-ekonomskog saveta za energetiku za region koji će biti konsultovan u vezi sa energetskim odlukama koje će razmatrati i donositi Savet ministara. Ovo će doprineti daljem razvoju socijalnog foruma.
- Zasebno od gore navedenih tačaka mi apelujemo na Evropsku komisiju da pronađe rešenje koje omogućava predstavnicima sindikata i poslodavaca u zemljama Energetske zajednice da učestvuju u odborima za evropski socijalni dijalog a naročito u sektoru za elektroenergetiku. U vezi sa ovim treba posmatrati na koji način Energetska zajednica i Evropska komisija mogu da pomognu u osnivanju odbora za regionalni socijalni dijalog prema uzoru na iskustva sa Odborom za evropski socijalni dijalog.

⁷ Iz sporazuma u Kankunu
http://unfccc.int/files/meetings/cop_16/application/pdf/

10. (...)Rešavanje problema klimatskih promena zahteva promenu obrazca u pravcu izgradnje društva koji stvara nisku količinu ugljenika i koje nudi značajne mogućnosti i obezbeđuje nastavak visokog rasta i održivog razvoja, zasnovanog na inovativnim tehnologijama i više održive proizvodnje i potrošnje i načina života, uz obezbeđivanje pravedne tranzicije za radnu snagu koja obavlja pristojan rad kao i kvalitet poslova;

Dalje u sporazumu стоји да vlade navode da one prepoznaju

"Značaj izbegavanja ili minimiziranja negativnih uticaja mera koje se preduzimaju u socijalnim i ekonomskim sektorima, promovisanja samo tranzicije radne snage, obavljanja pristojnog rada i kvaliteta poslova u skladu sa razvojnim prioritetima i strategijama koja su nacionalno definisane, koja doprinose izgradnji novih kapaciteta za proizvodnju i usluge kako u vezi sa poslovima u svim sektorima, tako i promovisnjem ekonomskog rasta i održivog razvoja.

Izbor i kriterijumi za projekte od interesa za Energetsku zajednicu

24. Energetska zajednica radi na kriterijumima za projekte koji su od interesa za Energetsku zajednicu (PECI). Ovi kriterijumi treba da pomognu u odabiru odgovarajućih projekata (zajedničkih) za investicije. Evropska federacija sindikata javnih službi (EPSU) ima sledeće komentare:

- Nije jasno u kojoj će meri nacionalni parlamenti biti konsultovani. Još manje je jasno do koje mere će biti konsultovani sindikati, ekološke organizacije i drugi (građansko društvo) za odabrane projekte i kako će oni moći da se izraze svoje stavove. Na primer, neki projekti mogu imati uticaja na zapošljavanje u drugim zemljama. Predlažemo da Energetska zajednica uspostavi jasne procedure za to. Da bi se obezbedilo da će se različiti interesi uzeti u obzir, Evropska federacija sindikata javnih službi (EPSU) sugerire da građansko društvo osnuje savetodavni odbor koji će biti konsultovan o projektima.
- Spisku kriterijuma za izbor, zaista nedostaje specifičnih stavki za procenu socijalnog uticaja na projekte. Izgradnja među-veza između zemalja ili zemalja članica Evropske unije može uticati na potrebe za gradnju, obnovu ili revitalizaciju elektrana. To će stvoriti posledice po zapošljavanje (kao što izgradnja sama po sebi ima pozitivne aspekte). Odbor za procenu uticaja treba da se bavi takvim pitanjima, kao i da se konsultuje sa sindikatima o selekciji i ako se proceni da će projekat imati odredjene posledice.
- Okviri za projekte treba da obrate pažnju da:
 - Implementacija (a samim tim i izbor graditelja i dobavljača, npr.) treba da poštuje kolektivne ugovore koje su na snazi na radnom mestu, kao što je predviđeno Konvencijom 94 Međunarodne organizacije rada (MOR), osim ako nije drugačije dogovorenog sa sindikatima u mestu rada. Nema potrebe za kaubojskim kompanijama koje žele da rade van kolektivnih ugovora. Ovo bi trebalo da bude deo okvira.
 - Konsultacije treba da se obave sa sindikatima u vezi sa praktičnim implementacijama kako bi se obezbedilo zdravlje i bezbednost na radu, kao i da se ispoštuju kvalitet i uslovi rada. Kada su projekti odabirani kompanije koje učestvuju u izgradnji i funkcionisanju infrastrukture (PECI) treba da poseduju licencu tako da obuka i kvalifikacije budu obezbeđeni što doprinosi kvalitetu projekta.
- Predlažemo da postoji provera kako formalna, tako i sadržajna ovih kriterijuma koji uključuje odbor čiji članovi mogu biti izabrani od kandidata koje su predložile različite grupe, uključujući i sindikate.
- Okvir EU za javne nabavke ne predviđa mogućnost korišćenja socijalnih i ekoloških kriterijuma. Ovo bi trebalo da bude integrisano u kriterijume.
- Potpuna transparentnost ugovora je neophodna kako bi građani mogli da procene vrednost uloženog novca, ako projekti doprinose održivom razvoju i tranziciji, ili doprinose socijalnom i ekonomskom napretku, i da li će poštovati dobre uslove rada i socijalna prava radnih ljudi. To je jedan od najboljih načina da se spreči korupcija i kronizam i da se spreči da se novac od poreskih obveznika zloupotrebljava i iskorišćava.

Delovi ugovora između poslodavaca, sindikata i vlade za Socijalno-ekonomski savet energetike u Sloveniji

**Član 1
(Svrha)**

Socijalni partneri u okviru Ekonomskog i socijalnog odbora u oblasti energetike (u daljem tekstu ESOE) zaključuju da su navedena pravila za određivanje okvirnog sadržaja i procedura usvajanja mišljenja, predloga i odluka koje se odnose na određene oblasti za socijalne partnere u Republici Sloveniji i koje se odnose na preduzeća u oblasti energetske delatnosti.

**Član 2
(Delokrug aktivnosti)**

ESOE prati situaciju u oblasti privrede i društva, kojom se bavi i formira poglede, mišljenja i sugestije u vezi sa ovim oblastima koje su od značaja za sve socijalne partnere. Oblasti funkcionisanja ESOE su uglavnom sledeće:

- socijalna prava i prava za koje je obavezno osiguranje, kao što su penzije, invalidske naknade, socijalna pomoć, naknade i drugo;
- Problemi zapošljavanja i radnih odnosa;
- Sistem kolektivnog dijaloga;
- Ekonomski sistem i ekonomska politika u oblasti rada preduzeća u oblasti vezanoj za energetiku;
- Pravna bezbednost zaposlenih u energetskom sektoru;
- Sindikalna prava i slobode.

(1) Kao dodatak ovim zadacima_ ESOE-vo funkcionisanje se takođe bavi i drugim stvarima koje su predložili partnerima a u vezi sa funkcionisanjem ESOE i odnose se na oblasti društveno-ekonomskih pitanja u energetskom sektoru.

**Član 3
(Formulacija stavova)**

Shodno proceduri iz člana 8 ovih Pravila ESOE u okviru svog funkcionisanja:

- učestvuje u pripremi zakona i pruža savete i preporuke u vezi sa tim;
- obezbeđuje podsticaje za donošenje novih ili izmenu važećih propisa i drugih akata.

Aneks

Odgovori na konkretna pitanja

a) Obaveze pružanja javnih usluga

Savetodavni dokument : Pojam obaveze pružanja javnih usluga je veoma širok. Njena definicija spada, u okviru ograničenja ugovora i direktiva električne energije i gasa, u obaveze ugovornih strana. Prema Direktivama, ugovorne strane su obavezne da obezbede adekvatne mehanizme zaštite kojima se štite ugroženi potrošači. Takozvani treći paket donosi dodatnu obavezu svakoj zemlji potpisnici, do 2015. godine, da definiše koncept ugroženih potrošača u svom zakonodavstvu. Sekretarijat pomaže ugovornim stranama u ispunjavanju ovih obaveza, prati njihovo ostvarenje i pratiće svaki slučaj nepoštovanja, ako je neophodno. Nedavno je usvojen mišljenje o regulisanim cenama i tarifama, a predlog za reformu cene je propraćen konsultacijama sa javnošću. Osim toga, Radna grupa potrošača je sa Regulatornim odborom energetske zajednice (ECRB) redovno razmatrala pitanja od važnosti za zaštitu ugroženih potrošača. Da bi proizveli dodatnu vrednost za ovaj rad kao i da bi se izbegla preklapanja, Sekretarijat zahteva mišljenja interesnih grupa o četiri konkretna pitanja u ovom kontekstu:

- Koja bi trebalo da se uzme u razmatranje pri definisanju pojma ugroženih potrošača energije?
- Primedbe Evropske federacije sindikata javnih službi : U osnovi pristupa treba da se počne od prava na energiju⁸. Mi više volimo da govorimo domaćinstvima sa niskim primanjima na koje bi uticao nedostatak energije.
- Kako i na koji način su ugroženi potrošači energije najbolje zaštićeni od nedostatka energije na neki način koji će najmanje uticati na tržišta i podstaknuti energetsku efikasnosti?

Najbolja zaštita za domaćinstva na nesigurnom, promenljivom i nestabilnom tržištu je da se nastavi sa regulisanjem cena za domaćinstva pod kontrolom regulatora i sa savetodavnim ulogom sindikata (koji predstavljaju kako interes velikog broja sektora kako privatnog tako i javnog, tako i njihovih porodica i zajednica) i organizacija koja se bore protiv siromaštva.

Vlade treba da razviju programe za energetsku efikasnost i usredsređuju se na domaćinstava sa niskim primanjima uz obezbeđivanje da takva domaćinstva imaju pristup materijalu za izolaciju i drugim merama štednje goriva.

Pitanja

- Da li mehanizmi za rešavanje sporova, kao sredstvo za efikasnu zaštitu ugroženih potrošača, funkcionišu pravilno kod vaše ugovorne strane?

EPSU nema komentar, to je nacionalno pitanje.

- Samo za ugovorne strane: Koju vrstu postojećih ili predloženih novih programa primenjujete za zaštitu ugroženih potrošača energenata? Kako bi se omogućava da su resursi na raspolaganju za ciljne grupe ne odu u ruke drugim grupama?

EPSU nema komentar, to je nacionalno pitanje.

b) Socijani dijalog

Savetodavni dokument navodi da "Implementacija seta zakona EU u okviru Ugovora zahteva reformu energetskog sektora kod ugovornih strana. To znači da će ovo nastaviti da utiče na društva kao celinu.

⁸ http://www.energiesosfutur.org/?page_id=39 i http://www.energiesosfutur.org/?page_id=43

Na neke grupe građana i pojedinaca će imati uticaj na mnogo direktniji način. Otvaranje tržišta će poboljšati efikasnost, dati izbor i u idealnoj situaciji dovesti do najadekvatnijih cena, a nove investicije će omogućiti nove ekonomske beneficije i mogućnosti za zapošljavanje.

EPSU komentar: Mi osporavamo ovakav stav koji smo objasnili u ranijim delovima odgovora kao i razloge za to. Stav da će otvaranje tržišta poboljšati efikasnost i dovesti do adekvatnog procesa je zabluda i zasnovana je na ideološkom razmišljanju. Trenutno ulaganje u nesigurno tržište pokazuje da investitori teško određuju svoje prioritete.

Međutim, liberalizacija će takođe uticati na postojeće strukture radne snage i izložiti one sa slabijim veština i ugrožene grupe radnika većem socijalnom riziku.

EPSU komentar: ovo se ne odnosi samo na iskustvo radnika i njihovih sindikata. Postoji puno istraživanja u okviru EPSU, ECOTEC (za Evropsku komisiju) i drugi, koji naglašavaju ovo.

U tom kontekstu, saradnja između svih interesnih grupa (posebno vladama ugovornih strana, poslodavcima i organizacijama koje organizuju radnike) da će podsticanje nacrtu Socijalne strategije biti od vitalnog značaja. U tom smislu, Sekretarijat želi da dobije odgovore interesnih grupa na sledeća pitanja:

- Koji je trenutni mehanizam socijalnog dijaloga (bipartitan ili tripartitan) u energetskom sektoru, šta treba poboljšati i kako?

EPSU komentar: Biće komentara na nacionalnom nivou . Sekretarijat bi trebalo da proveri da li su ili nisu dati zajednički odgovori(poslodavaca, sindikata i vlada).

Ranije u dokumentu smo preporučili da:

- Da se nastavi sa radom Socijalnih radnih grupa, socijalnog Foruma i da se nastavi sa izradom socijalnih akcionih planova.

.

- Predlažemo da bi bilo poželjno da to bude strukturirano u okviru socio-ekonomskog saveta za energetiku na osnovu primera Slovenije i sa socio-ekonomskim savetom na nivou Energetske zajednice koje se mogu konsultovati o odlukama i politici koje su predložene Savetu ministara. Ovo će takođe poboljšati demokratsku kontrolu odluka. Mi smo ranije ukazali na probleme nedostatka demokratije

- Kakva je uloga vlada kao ugovornih strana, i kao vlasnika energetskih kompanija u odnosu na njihovu odgovornost za obezbeđivanje pravnog okvira za socijalni dijalog? Šta treba poboljšati i kako?

EPSU komentar: Ovo je čudno pitanje i sugeriše da postoji sukob interesa. Mogla bi se postaviti slična pitanja privatnih kompanijama: koja je odgovornost kompanija prema svojim radnicima, domaćinstvima (potrošačima), opština naspram njenih akcionara (isplata dividende)

Praksa iz drugih zemalja pokazuje veoma dobro da vlade mogu razdvojiti svoju ulogu kao poslodavaca za postavljanje okvira za socijalni dijalog, kolektivno pregovaranje i sindikate. U mnogim slučajevima javna preduzeća usvajaju progresivne politike i biće među prvima koje promovišu jednakost, korporativnu društvenu odgovornost, poboljšaje zdravlja i bezbednosti, itd.

Naglašavamo da očekujemo da javna preduzeća budu dobri primeri za socijalne dijaloge, adekvatne industrijske odnose i kolektivno pregovaranje i postanu primeri dobre prakse.

- Koja je uloga vlada kao ugovornih strana, kao učesnika u tripartitnom socijalnom dijalu i kao onih koji podržavaju socijalni dijalog u energetskom sektoru? Da li je autonomija socijalnih partnera energetskog sektora obezbeđena? Šta treba poboljšati i kako?

EPSU komentar: Ovo pitanje je više za rešavanje na nacionalnom nivou i usmereno je na socijalne partnera. Autonomija socijalnih partnera treba da bude zasnovana na zakonu shodno relevantnoj konvenciji Međunarodne organizacije rada (MOR), Evropske socijalne povelje i Povelje EU o osnovnim pravima koji je deo Ugovora.

Posmatrano iz ugla evropske perspektive predložili smo da sagledamo iskustva Slovensačkog socio-ekonomskog saveta za energetiku kao modela na nacionalnom nivou, kao i da stvorimo socio-ekonomski savet za energetiku u regionu.

Predlažemo da se obezbede predstavnici sindikata i poslodavaca dotičnih zemalja koji mogu da učestvuju u socijalnom dijalu na evropskom nivou. Ovo će omogućiti predstavnicima Energetske zajednice da budu aktivni i da učestvuju u radu socijalnih partnera evropskom nivou. Cilj Energetske zajednice je da preuzme pravila i propise Energetskog seta zakona EU, kao i većina zemalja Energetske zajednice koje žele da se priključe EU što će omogućiti poslodavcima i sindikalnim predstavnicima da steknu dragoceno znanje. Alternativa je da Sekretarijat Energetske zajednice i odsek Generalnog direktorata za zapošljavanje i za socijalni dijalog zajedno sa evropskim socijalnim partnerima razvija regionalni socijalni dijalog koji okuplja poslodavce i sindikate (zasnovane na EU formatu odbora za socijalni dijalog).

- Koja je bila uloga socijalnih partnera u slučajevima neprimenjivanja odredaba zakona o radu i kolektivnih ugovora u energetskom sektoru? Da li su radni sporovi i nelikvidnosti u energetskom sektoru rešeni na zadovoljavajući način? Šta treba poboljšati i kako?

EPSU komentar: Ovo je pitanje je više usmereno na socijalne partnera na nacionalnom nivou.

Posmatrano iz ugla evropske i međunarodne perspektive - pravo na štrajk uključujući i pravo na električnu energiju i gas - treba biti zagarantovano i ispoštovano. To je u skladu sa slučajevima koja su se vodili kod Međunarodne organizacije rada (MOR) i Evropskog suda za ljudska prava.

Naši partneri su često imali problema sa poslodavcima koji su odbijali da rade na pravom dijalu, da pregovaraju, pružaju informacije i da se konsultuju. Socijalna strategija može imati koristi ako je sastavljen spisak sa takvim prekršajima (kao i spisak za njihova rešenja).

Sudovi za rešavanje radnih sporova bi trebali da budu nezavisni, kada se traži da donesu odluku o sporovima.

- Kakva je trenutna uloga socijalnih partnera u poboljšanju uslova rada i životnog standarda, radničkih prava i bezbednosti u energetskom sektoru? Šta treba poboljšati i kako?

EPSU komentar: Ovo je pitanje je više usmereno na socijalne partnera i vlade na nacionalnom nivou.

Predlažemo da deo regionalne socijalne strategije za energetski sektor predstavlja jasne reference za poboljšanje uslova rada, prava radnika i bezbednosti. Ovi pokazatelji mogu biti:

- *Dogovor o konceptu restrukturiranja, demografskim promenama/upravljanjem starijim zaposlenim, kao i jednakosti polova (videti programsku šemu energetike za Evropske socijalne partnera),*
- *Dogovor na nacionalnom nivou, kao i na evropskom nivou o planu akcija o prioritetima oko što je recimo informisanje i konsultacije, nelikvidnost itd. Socijalni partneri iz regiona bi mogli da ovo urade korišćenjem iskustva evropskih socijalnih partnera. Specifični seminari za sindikate i poslodavce mogu da pomognu u proširenju znanja.*

- Kakvi su trenutni odnosi između evropskih socijalnih partnera i odgovarajućih organizacija nacionalnih socijalnih partnera? Šta treba poboljšati i kako?

EPSU komentar: EPSU je povezao sindikate gase i električne energije (kao i u drugim sektorima) u svim zemljama Energetske zajednice, uključujući Ukrajinu i Moldaviju, kao i posmatrače iz Gruzije i Jermenije. Oni učestvuju u radu EPSU prilikom određivanja stavova i akcija.

Šta bi u velikoj meri povećalo kapacitete na delovanje evropskih socijalnih partnera (poslodavaca i sindikata) i njihovih regionalnih članova ako bi njihove mogućnosti da koordiniraju bile poboljšane. To bi moglo da se uradi u kontekstu regionalnog socijalnog dijaloga ili regionalnog socio-ekonomskog saveta ili bi Komisija i Energetska zajednica mogli da finansiraju ovakve sadržaje.

- Da li postoji neka uloga socijalnih partnera u obezbeđivanju odgovarajućih sistema socijalne zaštite za ugrožene potrošače? Šta treba poboljšati i kako?

EPSU komentar: Mi smo odgovorili na ovo pitanje ranije u našim izlaganjima. U mnogim nacionalnim sindikatima i Konfederacijama najreprezentativnije organizacije daju podlogu jer imaju veliki broj članova, a i članovi sindikata imaju porodice koje žive u zajednicama.

Sindikati bi stoga trebalo da budu uključeni u razgovore o sistemima za socijalnu zaštitu koji bi postavio okvire za potrošače sa niskim primanjima i ljudima koji žive na rubu (energetskog) siromaštva (mislimo na raspravu na nivou Međunarodne organizacije rada (MOR) o podlozi za socijalnu zaštitu, na primer). Pored toga sindikati treba da budu uključeni u diskusije o određivanju cena i to u ulozi regulatora u direktnom ili bar savetodavnom svojstvu.

- Da li postoji uloga socijalnih partnera u promovisanju mera štednje energije? Šta treba poboljšati i kako?

EPSU komentar: Sindikati su se veoma zainteresovali za mere štednje energije i energetske efikasnosti. To je važna oblast za rast zaposlenosti. Mere štednje energije za postavljanje izolacije na privatne od javne objekata omogućavaju zapošljavanje npr. Kada se fokusiramo na domaćinstava sa niskim primanjima ove mere će pomoći u rešavanju pitanja njihovih energetskih troškova. I oni smanjuju zavisnost od energije (i - uvoz) jedne zemlje. EPSU (i Konfederacija Evropskih sindikata ETUC) je podržala obavezujuće mere štednje energije⁹ jer u suprotnom mnoge vlade ne bi ovo ozbiljno shvatile.

Radno mesto je primarno mesto za razvoj i implementaciju energetskih mera. Socijalni dijalog i pristup informacijama i konsultacije su stoga veoma važne da bi se shvatio njen pun potencijal. Angažovanje radnika i učešće u programima energetske efikasnosti su od presudnog značaja za uspeh. Očekujemo da poslodavci razmatraju ove politike sa sindikatima, uspostave programe obrazovanja i doprinesu razvoju veština. Sindikati su bili angažovani u ovakvim programima a primjeri su dati u programskoj šemi EPSU kao i doprinosu koji su dali sindikati članovi EPSU¹⁰

- Kako su se procedure za privatizaciju/restrukturiranje u energetskom sektoru formirale u praktičnom smislu? Da li su socijalni partneri uključeni u konsultacije pre i tokom ovih procesa privatizacije/restrukturiranja, naročito ako oni dovode do smanjenja zaposlenosti? Šta treba poboljšati i kako?

⁹ <http://www.etuc.org/a/9157>

¹⁰ http://www.etuc.org/IMG/pdf/ETUC_greenworkplaces_guide_GB_NET_-2.pdf

EPSU komentar: Konkretni primeri o tome kako poslodavci, sindikati i vlada upravljaju privatizacijom mogu se prikupiti iz iskustava EVN (Makedonija), ČEZ (Albanija), kao i u drugim zemljama (npr. od EON, ENEL iz Rumunije, ČEZ, ENEL, EON u Bugarskoj i drugim zemljama). Uglavnom privatizacija garantuje zaštitu na radu, poštovanje kolektivnih ugovora i drugih radnih uslova. Mi razumemo da je proces privatizacije bio težak za sindikate. Ponekad sporazumi nisu ispoštovani što je dovodilo do štrajkova. Takođe upravljanje otpuštanjem/kolektivnim otpuštanjima, pregovaranjima oko kolektivnih ugovora i socijalni planovi su često bili izazaov usled ograničenog iskustva prilikom upravljanja takvima situacijama.

Na osnovu postojećeg iskustva i očekivanja, i kada se tumače regionalne energetske strategije, obično se navodi da će se nastaviti privatizacija energetskih kompanija. Ranije smo već ukazali na naš stav da ne smatramo da je to u najboljem interesu privrede ili društva. Pošto će postojati politički pritisak da se izvrši privatizacija, i da bi se sprečila situacija "bez kajanja", privatizacijom mora da se upravlja pažljivo i da se pažljivo sagledaju i njenje prednosti i nedostaci. U krajnjem slučaju građani gradova kada se govori o javnim kompanijama ili državi (državna preduzeća), treba da imaju priliku da iskažu mišljenje putem izbora ili referenduma, po pitanju privatizacije.

Pored opštih društvenih pitanja, privatizacija se često može uporediti sa procesom autsorsinga. Da bi upravljali takvim procesima EPSU i sindikati koji su njeni članovi su napravili ček listu¹¹ koja prolazi kroz osnovna pitanja koja treba da se pitaju i osnovnih pitanja koje treba da se rešavaju. Videti u Aneksu 2

Evropski socijalni partneri su razvili programsku šemu o restrukturiranju (pomenuta ranije). Ona sadrži poglavje o autsorsingu.¹²

Preporučujemo da se poslodavci i sindikati, kao i vlade obavežu da koriste i poštuju EPSU ček listu i poglavje evropskih socijalnih partnera o autsorsingu kao osnovi prilikom razmatranja privatizacije. Ovo bi mogao da bude rezultat regionalnog socijalnog dijaloga ili predmet dogovora na Socijalnom forumu i koji bi bio usvojen od strane Saveta Ministara.

O EPSU

Ovaj odgovor je dat u ime EPSU, Evropske federacije sindikata javnih službi i slinikata koji su u nju učlanjeni

Naši članovi razumeju značaj koji pristupačna, sigurna i održiva energija imaju za privredu i društvo. Naši članovi nisu samo radnici u energetici, već i članovi iz brojnih različitih sektora. Naši članovi imaju porodice koji žive u zajednicama, rade u javnim i privatnim preduzećima i službama i dobro razumeju koliko je pitanje privatizacije važno za njih.

Sindikat učlanjeni u EPSU organizuju radnike po sektorima za energetiku, vodu i otpad, zdravstvene i socijalne usluge i lokalne i nacionalne uprave. To je najveća federacija u okviru ETUC sa 8 miliona radnika u javnim službama iz 275 sindikata; EPSU organizuje radnike u svim evropskim zemljama, zemlje Energetske zajednice uključujući i Ukrajinu i Moldaviju, i EU is-točne susede, kao što su Gruzija i Jermenija.

U energetskom sektoru EPSU sindikati organizuju radnike u sektorima za gas i električnu energiju u javnim i privatnim preduzećima, u malim javnim preduzećima, kao i u onim velikim multinacionalnim kompanijama među kojima državna preduzeća dominiraju.

EPSU je priznati socijalni partner na evropskom nivou i član ETUC. EPSU radnici zajedno sa PSI (Međunarodne federacija javnih usluga), predstavljaju iste oblasti rada na globalnom nivou.

¹¹ <http://www.epsu.org/a/2020>

¹² <http://www.epsu.org/a/4934>